

ÇAĞLAR FİDAN
Hep Beraber Çalalım Bir İstanbul Havası

ÇAĞLAR FİDAN 1994'te doğdu. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu. *Hep Beraber Çalım Bir İstanbul Havası* adıyla 2026'da İletişim Yayınları tarafından kitaplaştırılan "Osmanlı İstanbulu'nda Kahvehanenin Müziği ve Sosyal Topoğrafyası" başlıklı tez çalışmasını İstanbul Üniversitesi'nde tamamladı. Tarihçi Reşad Ekrem Koçu'nun kült eseri *İstanbul Ansiklopedisi*'nin müzikal içeriğini derleyip "İstanbul Ansiklopedisi'nin Müziği" başlıklı bir konser serisi düzenledi. İlk müzik albümü *Intra Muros İstanbul*, Suriçi İstanbulu'nun çeşitli karakterleri ve mekânlarına referansta bulunur ve Osmanlı dönemine ait müzikler sunar. 2016 yılından beri TRT İstanbul Radyosu'nda ses sanatçısı kadrosunda görev yapan Fidan, kanun çalar.

İletişim Yayınları 3691 • Tarih Dizisi 203

ISBN-13: 978-975-05-3981-7

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

EDİTÖR Kıvanç Koçak

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Mıgırdiç Civanyan (1848-1906), 19. yüzyılda
İstanbul-Tophane'de bir kahvehane ve müzisyenler

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Oben Üçke

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ÇAĞLAR FİDAN

Hep Beraber Çalalım Bir İstanbul Havası

Osmanlı İstanbulu'nda
Kahvehanenin Müziği ve
Sosyal Topoğrafyası

Hocam Namık Sinan Turan'a...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9
GİRİŞ.....	11
BİRİNCİ BÖLÜM	17
Kahvehanenin İstanbul'daki tarihine küçük bir giriş.....	17
İstanbul kahvehanelerinin sosyal manzarası.....	20
İmparatorluk taşrasının ve paytahtın sosyoekonomik bir panoraması.....	33
Taşralı bekârların İstanbul tutkusu.....	40
Avam-Havas ikiliği: “Buraya gelenler hep kalem şairleridir, anladın mı kuzum! Burası Tavukpazarı değildir”.....	54
İKİNCİ BÖLÜM	67
Osmanlı İstanbulu'nda kahvehanenin müziği.....	67
İstanbul'un semai kahvehaneleri.....	82
Semai kahvehanelerinde icra edilen formlar.....	92
<i>Semai</i>	92
<i>Mani</i>	97
<i>Destan</i>	109

<i>Divan</i>	112
<i>Muamma</i>	115
<i>Koşma</i>	117
<i>Diğer formlar</i>	118
Enstrümanlar	120
“Ayak takımının” müziği	128
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	141
Yeniden “mekteb-i irfan”: Osmanlı İstanbulu’nun kıraathaneleri	141
Osmanlı İstanbulu’nda kıraathanenin müziği	150
Gri alan	167
SONUÇ	175
EK	
Semai Kahvehanelerinde İcra Edilen Formlardan Bazılarının Notaları	181
KAYNAKÇA	187

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya, İstanbul Üniversitesi İstanbul Araştırmaları Tezli Yüksek Lisans Programı dahilinde hazırladığım tez çalışmam kaynaklık etti. Araştırma ve kitaplaştırma süreci boyunca Ozan Kolbaş, Zeynep Yıldız Abbasoğlu ve Sevengül Sönmez değerli vakitlerini ayırıp yardımlarını esirge-mediler; kendilerine büyük bir teşekkür borçluyum. Tez jüri üyeleri Prof. Dr. Bilen Işıктаş ve Doç. Dr. Şeyma Ersoy Çak'ın değerli katkılarını da anmadan geçmemeliyim. Danışman hocam Prof. Dr. Namık Sinan Turan'a ise ne kadar teşekkür etsem de yetersiz kalacaktır. Tez çalışmama pandemi tedbirleri kapsamında getirilen sokağa çıkma yasaklarının kütüphanelere erişimi imkânsız kıldığı günlerde başladım ve hayatım boyunca hafızamdan asla silinmeyecek şeylerden birisi bu yasak günlerinde hocamın, kendi kütüphanesinde bulunan ve çalışma konumuyla ilgili olabilecek kitap sayfalarının fotoğraflarını elektronik iletişim yollarıyla benimle paylaşmasıydı. Bunun –bilhassa Türkiye akademisinde– her öğrencinin rastlayamayacağı bir lütuf olduğunu bir an olsun unutmam mümkün değil. Onun maddi ve ma-

nevi destekleri bu çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük paya sahiptir. Ayrıca eklemem gerekir, ki âdettendir, çalışmadaki bütün hata ve eksiklerin sorumluluğu elbette bana aittir.

AęLAR FİDAN
Büyükada-İstanbul, 2026

GİRİŞ

Bu çalışmayı esinleyen birkaç dönüm noktası var. Onlardan biri 2019'da İstanbul-Beyoğlu'nda çok sevdiğim müzisyen arkadaşlarımla verdiğimiz bir konser: Yolcularını Karaköy'den İstiklal Caddesi'ne taşıyan füniküler, kapılarını Tünel Meydanı'na açar. Bu meydandan General Yazgan Sokak'a girdiğinizde, sokak sola doğru kıvrılmadan hemen önce bir kahvehane yer alırdı: Tünel Çayevi. "Çayevi" adına aldanmamalı; ilerleyen sayfalarda göreceğimiz gibi, 19. yüzyılda Hacı Reşit'in, duvarları Fuzuli'nin beyitleriyle bezeli kıraathanesi de "çayhane" adıyla anılırdı ve Ahmet Rasim, Cenap Şahabettin, Muallim Naci gibi okur-yazar takımının sık gittiği bir çayhaneydi burası. Tünel Çayevi'ni 2018 yılında fark ettiğimi hatırlıyorum. Önünden geçtiğim bir gün Safiye Ayla'nın içeriden yükselen eski bir kaydındaki sesini duymuştum, yanlış hatırlamıyorsam Sadettin Kaynak'ın nihavend makamındaki "Menekşelendi Sular" şarkısıydı. Beyoğlu'nda bir sokakta bu sesi duyabilmek iflah olmaz bir nostaljiperest için bulunmaz nimettir. Artık Tünel Çayevi'nin müdavimiydim. Yemeklerini çok sevdiğim Helvetia Lokanta'yla aynı

sokakta yer aldıkları için o güzergâhı sık kullanıyordum. Lokantanın dünya tatlısı işletmecilerinin hazırladıkları yemekleri yedikten sonra Tünel Çayevi'nde Münir Nurettin Selçuk'un, Roza Eskenazi'nin, Tanburi Cemil Bey'in, Safiye Ayla'nın, Rita Abatzi'nin plak kayıtları eşliğinde kahvemi içiyordum. Zamanla çayevinin işletmecileriyle tanıştık ve burada bir konser verme fikrini onlara açtım. Çok sevindiler ve 6 Temmuz 2019 Cumartesi akşamı Burcu Göktürk (vokal), Neva Günaydın (İstanbul kemençesi) ve Muaz Ceyhan (tanbur, lavta) ile burada bir konser vererek bir 21. yüzyıl kahvehanesinde eski İstanbul'un müziğinden eserler seslendirdik. Repertuvarımızda 19. yüzyıldan Hamâmîzâde İsmâil Dede Efendi'nin bir ağır semaisi de vardı, 18. yüzyıldan Zaharya'nın bir yürük semaisi de. Son şarkıysa Udi Fahri Bey'in hicaz makamındaki "Karşıdan Gel Göreyim" şarkısıydı ki, o Fahri Bey, 20. yüzyılın başlarında Letafet Apartmanı'nın alt katındaki kıraathanede konserler veren Darüttalim-i Musiki Cemiyeti'nin kurucularındandı.

Konserden birkaç hafta sonra, ses sanatçısı kadrosunda yer aldığım devlet kurumunun Ankara'da görev yapan bir yöneticisiyle telefonda konuştuğumuzda bana kurumun daha üst kademesinde dile getirilen bir "şikâyet"i aktardı: Bu müziği kahvehaneye düşürmüştük. Aslında o yıllarda Osmanlı İstanbulu'ndaki kahvehanelerin, yaptığım müzik tarzının performans mekânlarından biri olduğunu biliyordum fakat derinlemesine bilgi sahibi değildim. "Yukarıdan" iletilen bu "şikâyet", o sıralarda tez çalışmam için aradığım konuyu bana hediye etti. Böylece şu an elinizde bulunan çalışmanın temeli atılmış oldu. Bunun için o dönemde görevli olan yöneticilerime minnettarım.

Bunun yanı sıra bu çalışmanın başlangıcını tetikleyen bazı sorularım da vardı: 1924'te İstanbul-Beşiktaş'ta doğan ses sanatçısı Radife Erten, kökleri İstanbul'da oluşmaya baş-